

SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST

UVOD

○ TRAJANJE:

5. ili 6. st. – polovica 15. st.

raspad

Zapadnog Rimskog Carstva

1453. - pad Carigrada
1492. - otkriće Amerike

JEZIK

- LATINSKI JEZIK
 - a) književni
 - b) pučki (vulgarni)
- dominirajući jezik kršćanske kulture
- istovremeno se odvija proces nastajanja književnosti na različitim **NACIONALNIM JEZICIMA**

KNJIŽEVNE VRSTE

- njeguju se **iste** književne kao u rimskoj književnosti, a usto nastaju i **nove vrste**
- **DRAMSKO PJESNIŠTVO** - potpun prekid s antikom, sve dok se u 10. st. nije razvila **crkvena i svjetovna drama**

iz teksta i radnje kršćanskog bogoslužja

RASPROSTRANJENOST

KRONOLOGIJA

5. – 8. st.

- **seobe naroda**
- narodi prodiru na prostore nekadašnjega Carstva, primaju kršćanstvo i jezik

9. st.

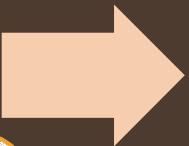
- početci **KAROLINŠKE RENESANSE** (procvat kulture)
- intenzivno **čitanje** starih latinskih pisaca
- **prepisuju se rukopisi**

10. i 11. st.

- nastaju **velika djela**, osobito u epskoj književnosti

12. st.

- prevladalo je **ritmičko pjesništvo** nad **metričkim**
- ne izmjenjuju se više dugi i kratki slogovi, nego naglašeni i nenaglašeni slogovi

13. st.

- afirmacija **NACIONALNIH KNJIŽEVNOSTI** (engleska, francuska, španjolska, talijanska i njemačka)
- **LATINSKI JEZIK** postaje jezik znanosti, filozofije, povijesti i crkve
- **DANTE ALIGHIERI**

NAJAVA SREDNJEGA VIJEKA

AURELIJE AUGUSTIN *Ispovijesti*

- latinski pisac kasne antike
- njegova djela pokazuju novo shvaćanje čovjeka, čovjekova odnosa prema Bogu i povijesti
- *Ispovijesti*
 - prva autobiografija u današnjem smislu riječi
 - svaki događaj autoru je povod za iznošenje misli o čovjeku, grijehu i odnosu dobra i zla
- *Božja država*
 - suprotstavljaju se zemaljsko i nebesko kraljevstvo
 - za razliku od zemaljske države, koja predstavlja stradanje, Božja je država vječna i čovjek tome treba težiti da bi spasio svoju dušu

JUNAČKA EPIKA

- razvija se **lik kršćanskog viteza**, ratnika koji uz ratničke vrline posjeduje i pobožnost i vjernost gospodaru
 - najstariji je prikaz takvoga lika ***Beowulf*** (staroengleski ep)
- **epske pjesme** u desetercu s asonancama javljaju se u Francuskoj potkraj 11. i početkom 12. st.
 - nazivaju se ***CHANSONS DE GESTE*** – pjesme o junačkim djelima
 - a) ***Pjesma o Rolandu*** – francuska književnost
 - b) ***Pjesma o Cidu*** – španjolska književnost
 - c) ***Pjesma o Nibelunzima*** – njemačka književnost

Beowulf

- staroengleski, junački ep
- anglosaski (staroengleski) jezik
- 7./8. st.
- konačna sačuvana verzija spjeva nastala je krajem 10. st.
- **Beowulf** – legendarni junak-ratnik, geatski knez (Skandinavija)
 - pravedan, odan i mudar vladar

Pjesma o Rolandu

- **najpoznatiji starofrancuski ep** iz ciklusa junačkih epova o Karlu Velikom
- nastao u **11. st.**, a tekst je sačuvan u rukopisu iz **12. st.**
- stih je **deseterac**
- temeljne **vrline**: feudalna čast i vjernost vladaru
- temelji se na **istinitom povijesnom događaju iz 9. st.**, ali prerađenom

Karlo Veliki želi osvojiti Zaragozu. U raspravi o tome kako je osvojiti, jedni predlažu napad (Roland), a drugi pregovore (njegov očuh Ganelon). Iako se Karlo Veliki odlučio za pregovore i povjerio Ganelonu da ih vodi, Rolandov je očuh povrijeđen i želi se osvetiti pa prilikom pregovora izdaje svoje suborce dogovorivši da će Saraceni napasti zaštitnicu kraljeve vojske kojom će zapovijedati Roland. Kasnije se izdajicu Ganelona osuđuje na smrt.

Pjesma o Cidu

- najstarije djelo španjolske književnosti
- kasteljanski jezik
- nastala je oko **1140. god.**
- **Cid** je Rodrigo Diaz del Vivar, kojeg su Arapi zbog hrabrosti nazvali *Cid Campeador* (*Gospodin borac*)
- on je nacionalni junak, simbol pravoga španjolskog viteza
- **3 pjevanja:**
 1. **pjevanje**: opisuje lutanje i podvige optuženog i iz Kastilje prognanog Cida
 2. **pjevanje**
 3. **pjevanje**

} razni događaji u svezi s udajom njegove kćeri

Cida su nepravedno optužili da je utajio dio prikupljenoga poreza te je prognan iz Kastilje. On sa svojim vjernim podanicima luta pokrajinama boreći se protiv Maura, a pritom ostaje vjeran svome kralju. Kralj ublažava kaznu i dopušta udaju Cidovih kćeri za dvojicu pohlepnih velikaša, iako se Cid tome protivi. Na kraju pravda pobjeđuje – krivci su kažnjeni, a djelo završava ponovnom udajom Cidovih kćeri.

Pjesma o Nibelunzima

- najveći srednjovjekovni njemački ep
- oko 1200. god.
- 39 pjevanja nejednake dužine
- **nibelunška strofa** (četverostisi s parnim rimama)
- temelji se na starim germanskim pričama o junacima iz razdoblja seobe naroda
- **2 dijela:**
 1. dio – opisuje podvige, ženidbu i smrt Siegfriedova
 2. dio – zbivanja se odvijaju na povijesnoj pozadini, a vezana su uz dvor hunskoga kralja Atile i propast burgundskih vladara

Ep započinje opisom Kriemhildine ljepote i prikazom okruženja u kojem živi: njezina obitelj vlada burgundijom, okružena je majčinom pažnjom, o njoj se brinu tri brata, a služe im vitezovi. Njezin izabranik je Siegfried, a brat Gunther. Slijede priče o pothvatima, ženidbi i ubojstvu junaka Siegfrieda. Uz Kriemhildinu osvetu u nastavku je prikazan hunski dvor njezina drugoga muža, kralja Atile te poraz i smrt njezine braće, njihovih vitezova i nje same.

(udžbenik, 307. str.)

Kalevala

- finski nacionalni ep
- sastavio ga je **Elias Lönnrot** u 19. st. na temelju skupljenih narodnih pjesama
- **50 pjevanja ili runa**
- stih je **osmerac**
- na početku epa opisuje se stvaranje svijeta, slijede pjesme o magiji, pjesme s kršćanskim motivima...
- u sadržajnom smislu govori o borbama Finaca s Leponcima

SREDNJOVJEKOVNI (VITEŠKI) ROMAN

○ dijele se na:

1. one koji obrađuju **antičku gradu**
(Trojanski rat, pothvati Aleksandra Velikoga)
2. one koji obrađuju **keltske legende**
(kralj Arthur i vitezovi Okrugloga stola, događaji vezani za Karla Velikoga).

- ciklus priča o **kralju Arthuru** bio je isprepletен s legendama o potrazi za Svetim gralom
- elementi **keletske mitologije i kršćanskih motiva**
 - magija i čarobnjaštvo
- **vrline** koje krase vitezove:
 - hrabrost i vjernost

Roman o Tristanu i Izoldi

- srednjovjekovni ljubavni roman iz keltskog ciklusa viteških romana
- 12. st.
- stalni elementi u oblikovanju viteškog romana:

sudbonosna
ljubav

zapreke

zabuna koja
dovodi do
preokreta

priznanje
ljubavi

pristajanje
na bol

odbijanje
zaborava

- Srednjovjekovni čovjek shvaća **ljudav** kao subbinski događaj koji mu određuje i mijenja daljnji život. Zbog svoje vrline (vjernost) i ljubavi koju ne može nadvladati izlaz pronalazi jedino u smrti.

LIRSKA POEZIJA

TRUBADURSKA LIRIKA

- vrsta **dvorske poezije** namijenjene svjetu **feudalnoga plemstva** (svijet vitezova i njihovih dama)
- **potkraj 11. st.**
- na području nešto širem od današnje **Provanse** (Francuska), odakle se ubrzo širi cijelom Europom
- na **narodnom jeziku**, a **trubaduri** ih pjevaju ili recitiraju uz glazbenu pratnju
- tzv. **kult dame** – dama je žena, tuđa supruga, što znači da nema nade da se ljubav na ovome svijetu i ostvari
- **BERNARD DE VENTADORN**

VAGANTSKA LIRIKA

- vidljiv je utjecaj narodne poezije, antičke tradicije i kršćanskog svjetonazora

Carmina Burana (Buranske pjesme)

- zbornik srednjovjekovne svjetovne i religiozne lirike
- oko 1230. god.
- većina na latinskom jeziku, a dio na njemačkom jeziku
- pjesme su pisali anonimni pjesnici **vaganti**